

STORTINGET

Representantforslag 40 S

(2024–2025)

fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Morten Wold, Himanshu Gulati, Silje Hjemdal, Terje Halleland, Sylvi Listhaug, Bård Hoksrud, Hans Andreas Limi og Marius Arion Nilsen

Dokument 8:40 S (2024–2025)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Wiborg, Morten Wold, Himanshu Gulati, Silje Hjemdal, Terje Halleland og Marius Arion Nilsen om mer vannkraft – grunnsteinen i Norges energiforsyning

Til Stortinget

Bakgrunn

Norge trenger tilgang på mer rimelig, fornybar og regulerbar kraft i årene som kommer. Ifølge mange analysebyråer og statlige etater styrer Norge mot framtidig kraftunderskudd. Samtidig virker energidiskusjonen å være låst til alternative og subsidiekrevende energiformer.

Forslagsstillerne ønsker en vesentlig økt satsing på vannkraft – et felt Norge har utviklet og foredlet kompetansen på i over 100 år. Vannkraft er et område hvor Norge har naturgitte forutsetninger mange steder, og det er derfor en stor del av puslespillet for realistisk og langsiktig energi- og klimapolitikk for landet. Smart bruk av vannkraft sparer natur, øker forsyningssikkerheten, øker samfunnsnyttene og ivaretar konkurransefortrinn.

Vannkraft sørger i dag for rundt 87 prosent (137 TWh) av den elektriske kraften som produseres i Norge. Dette kan økes betydelig ved nye prosjekter samt utbygging og oppgradering av eksisterende vannkraftanlegg. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) anslo i 2020 det teknisk-økonomiske potensialet for vannkraft i Norge til 216 TWh. Altså hele 79 TWh mer enn dagens

produksjon. NVE estimerte videre at rundt 25 TWh i større grad var prosjekter med lave konfliktnivåer. Videreutvikling av vannkrafts- og utbyggingsteknologi tilsier at potensialet i dag kan være enda større.

Tilgang på rimelig kraft har historisk vært et viktig gode for norske husholdninger og bedrifter og for kraftkrevende industri over hele landet. Mye av industrien og flere lokalsamfunn er bygget opp på grunnlag av tilgangen på vannkraft.

Forslagsstillerne viser til at Fremskrittspartiets mål for Norge er å ha en positiv kraftbalanse som fortsatt sikrer husholdningene, norske bedrifter og tradisjonell kraftkrevende industri tilgang på stabil og rimelig fornybar kraft. Stikkordene rikelig, rimelig og ren kraft er nøkkelord som beskriver Norges kraftsituasjon de siste tiår, og forslagsstillerne mener energipolitikken som føres, må reflektere dette også framover. Forslagsstillerne er sterkt imot en energipolitikk som ukritisk knytter Norge tettere til Europa og gjør Norge til nettoeksportør av kraft til utlandet samtidig som skyhøye strømpriser importeres tilbake. Denne situasjonen eliminerer industriens konkurransefortrinn med rimelig kraft og fører til vedvarende høyere strømpriser for strømkundene.

Det er i dag lagt betydelig vekt på at samfunnet skal elektrifiseres, uten at det blir gjort tilstrekkelig rede for hvor denne kraften skal komme fra. Spesielt hvis forutsetningene om rikelig med ren og rimelig kraft skal ivaretas. Prognoser viser at kraftsituasjonen i Norge har potensial for å endre seg dramatisk de neste årene, hvis flere kraftkrevende prosjekter realiseres. Fasiten vil da bli økt strømforbruk, samtidig som det er lite ny kraftproduksjon på gang. Forslagsstillerne ser på denne utviklingen med skepsis, men mener uavhengig av dette at fremtidig kraftbehov vil øke. NVEs kraftprognoser viser muligheten for en betydelig lavere kraftbalanse i 2028

enn i 2023, med en nedgang fra et overskudd på 20 TWh til 4 TWh.

Vannkraft som balansekraft

Vannkraften er bærebjelken i norsk kraftproduksjon og har flere fordeler. Den er fornybar, ren og regulerbar, og den kan forsyne mange påfølgende generasjoner med rimelig energi fra lokale ressurser. Vannet kan magasineres og lagres, noe som gjør vannkraften både regulerbar, fleksibel og mer stabil enn uregulerbare produksjonsteknologier. Dette gjør også vannkraften særlig godt egnet som energikilde i de forventede fremtidige kraftsystemer, i Norge og tilknyttede markeder, hvor det planlegges med mye ny fornybar og uregulerbar kraft. Vannkraft vil her fungere som balansekraft og sørge for stabilitet og ivareta funksjonene i nettet. Balansekraft inn i kraftsystemet er ikke en uendelig ressurs, og må håndteres og ikke minst prissettes i henhold til dette.

Regulerbar kraftproduksjon kombinert med flomtiltak

En rapport som Multiconsult har utarbeidet, viser at forsikringsutbetalinger etter flom har firedoblet seg i Norge etter 2010, og at regulerte kraftverk bidrar til å redusere flomskader med store summer hvert år. I tillegg til å være både miljøvennlig og fornybar kan vannkraftverk med vannmagasiner bidra til at man unngår flomskader i perioder med ekstraordinær vannføring i vassdrag. Stortinget har siden 1970-tallet vedtatt verneplaner for vassdrag. Vernet gjelder først og fremst mot vannkraftutbygging. Til sammen består verneplanene av 389 objekter, enkelte av betydelig størrelse.

Gjennom de siste tiårene har vannkraftbransjen opparbeidet seg betydelig erfaring med miljødesign og gode avbøtende tiltak. Sammen med utviklingen av ny teknologi fører dette til at det stadig åpnes nye muligheter for skånsom og bedre utnyttelse av disse vannkraftressursene, uten at det går på særlig bekostning av natur- og miljøhensyn. I de første verneplanene ble det ifølge NVE vektlagt å verne helhetlige vassdrag mot kraftutbygging. De enkelte elementene i vassdraget ble ikke utredet. I mange tilfeller ble landskapsopplevelse, friluftsinnteresser og urørthet vektlagt uten mer utfyllende vurderinger. I de siste verneplanene ble det i større grad fokusert på verdien av ulike områder og elvestrekninger i vassdragene (jf. NVE: Verneplan for vassdrag). Dette betyr at grunnlaget for vernet er avveininger basert på kunnskap, kompetanse og tilgjengelig teknologi fra en annen tid.

Forslagsstillerne mener det derfor er behov for å se på verneplanene på nytt med nye kriterier. Basert på ny kunnskap, kompetanse og teknologi mener forslagsstillerne det er flere muligheter for skånsom utbygging kombinert med flomdempende tiltak, som vil gi økt

kraftproduksjon og verdiskaping, samtidig som risikoen for naturskader reduseres.

Kunnskap og ny teknologi gir muligheter for å ivareta natur- og miljøhensyn og samtidig legge til rette for verdiskaping i flere vassdrag. Magasinene gir stor fleksibilitet, noe som sikrer landet kraftreserver og øker muligheten for å redusere flommers skadepotensial. Denne fleksibiliteten har stor samfunnsøkonomisk verdi og stor verdi for kraftproduksjon. Den bidrar både til leveransetsikkerhet, flomsikring, til å dempe svingningene i kraftprisen og sørger for at forutsetningene om tilgang på ren, rimelig og rikelig med kraft ivaretas.

Intensivt regnvær om høsten, med ekstreme nedbørmengder på kort tid, inntreffer stadig oftere og er mer krevende å håndtere enn vårflommen. Det er ingen som overvåker vær-situasjonen så tett som aktørene i kraftbransjen, og disse kan på kort tid sette inn tiltak for å minske risiko og redusere konsekvenser av flomsituasjoner. Forslagsstillerne mener det derfor er behov for å se på verneplanene på nytt og se på mulighetene for kraftutbygging basert på ny kunnskap, kompetanse og teknologi.

Om lag halvparten av produksjonskapasiteten ved vannkraftverkene er over 50 år og nærmer seg teknisk levealder. En oppgradering av eksisterende vannkraftverk i form av opprusting og utvidelse vil kunne gi en økt energiproduksjon og effekt, med begrensede naturinngrep. Forslagsstillerne mener staten bør stimulere til slik oppgradering gjennom skattesystemet. Konesjonsprosessene innen vannkraften er for tidkrevende, og mye ressurser brukes på vilkårsrevisjoner av eksisterende norsk vannkraft. Sintef anslår at vannkraftproduksjonen i Norge vil reduseres med omtrent 3 TWh per år i gjennomsnitt, som resultat av nye miljørestriksjoner i vilkårsrevisjoner. Forslagsstillerne mener man skal være varsom med å legge store begrensninger på eksisterende kraftverk, med mindre miljøverdiene overstiger tapet av kraft og fleksibilitet. Mindre fleksibilitet og reguleringssevne kan gi redusert forsyningssikkerhet og reduserte muligheter for flomdemping. En nedprioritering eller pausing av vilkårsrevisjoner til fordel for konsesjonsbehandling av nye vannkraftprosjekter antas å kunne øke saksbehandlingskapasiteten.

Forslagsstillerne ønsker både mindre og nye store vannkraftprosjekter velkommen, sammen med større flomdempende prosjekter som kombineres med kraftproduksjon.

Det moderne Norge er bygget med vannkraft, og potensialet er langt fra uttømt!

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

1. Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget med en kartlegging av potensialet for vannkraft i Norge, med plan for oppgradering og utvidelse av eksisterende vannkraftverk, samt for realisering av potensialet for nye større og mindre vannkraftprosjekter.
2. Stortinget ber regjeringen utrede en forutsigbar og forbedret skattemodell med rammevilkår som stimulerer til økte investeringer i vannkraft, deriblant også vurdere om heving av innslagspunktet for grunnrentebeskatning har potensial til å utløse økt kraftproduksjon i eksisterende og nye vannkraftverk.
3. Stortinget ber regjeringen se på kostnadsmodeller for nettilknytning og anleggsbidrag – hvor samfunnsøkonomiske hensyn som desentralisert kraftproduksjon og forsyningssikkerhet også vektlegges – med formål om å finne modeller som muliggjør flere vannkraftprosjekter.
4. Stortinget ber regjeringen stille krav om økt saksbehandlingsskapasitet, redusert saksbehandlingstid og enklere prosesser for vannkraftprosjekter hos NVE, instruere NVE til å prioritere nye vannkraftprosjekter, både små- og storkraft, samt prioritere ned eller sette på pause vilkårsrevisjoner, for mer effektive søknads- og konsesjonsprosesser.
5. Stortinget ber regjeringen fremskynde prosessen med å gjennomgå planer for vernede vassdrag og utrede muligheten for skånsom utbygging av kraftproduksjon, spesielt i sammenhenger hvor det kombineres med flomdempende tiltak.
6. Stortinget ber regjeringen tilrettelegge for at kraftselskaper skal ha mulighet til å søke om utbygging av vannkraft i vernede vassdrag hvor de har identifisert at man kan øke produksjonen av kraft uten at det går på særlig bekostning av natur- og miljøhensyn.
7. Stortinget ber regjeringen heve grensen for kraftutbygging i sideelver til vernede vassdrag fra 1 MW, opp til 10 MW, slik at produksjonen er styrt av de reelle virkningene på verneverdiene, og slik at småkraften kan ha større flomdempende effekt.

8. januar 2025

Erlend Wiborg

Morten Wold

Himanshu Gulati

Silje Hjemdal

Terje Halleland

Sylvi Listhaug

Bård Hoksrud

Hans Andreas Limi

Marius Arion Nilsen

